

Arvagranskning er eitt av teimum fáu økjum, har í føroyingarveruliga kunnu gera seg galdandi, og Tað er ótíðis ikki at brúka hetta høvi at finna út av ymsum sjúkum, sum hava verið eitt forbannilsi hjá mannaættini íggjøgnum allar tíðir. Arvagranskning fer eisini at skapa eitt sterkt granskingsumhvørvið í Føroyum m.a. á laboratorii-økinum. Og tað kann vera ein fyrminur á nógvum øðrum økjum eisini, sigur Pál Weihe

andum arvaegninleikum er blandað uppi.

Óttin er ógrundaður

Tað, sum nógv fólk ræðist, er at okkara innastu loynidómar skulu avdúkað fyrri øllum og at slíkir upplýsingar kunnu koma í skeivar hendur.

Men tað heldur Pál Weyhe ikki.

-Granskar eru fullkomi-liga líka glaðir við hvørjir einskaklingar hava latið tær og tær royndirnar. Dulnevndar royndir eru væl brúkligar, Tað, sum hevur týðning, er hvat úrslitni vísa.

Tí heldur Pál Weyhe, at óttin fyrri at allir føroyingar skulu verða úrlætnir er ógrundaður.

- Hinvegin hevur ein og hvør fullan rætt at siggia allar upplýsingar um seg.

Tað hevur eisini verið mutað harðliga ímóti, at nú skal øll ættartalvan hjá føroyingum skrivast inn á teldu fimm ættarlið aftur eftir kirkjubókunum.

Men tað sigur Pál Weyhe er ikki neyðugt.

-Tað hevði verið eitt hent hjálptól, men er avgjørt ongin fortreyt fyrri arvagranskning. Tað ber eisini til at spyrja fólk beinleiðis, hvørjir forfedrar teirra eita.

-Tað vil siga, at koma læknar fram nokur fólk við somu sjúku, ber til at spyrja tey, hvørjir forfedrar teirra

eru fyrri at vita, um tey eru í slekt.

Annars skilir hann ikki, hví nettupp ættartalvan hjá føroyingum skal vera tað eyrna punktíð.

-Tað hevur í nógv ár verið at kalla eitt alment ítriv at kanna slag og slekt og at geva tað út í bók. --Kring landið sita hundrad-tals fólk og granska ættartalvur og tað verður skipað fyrri ættarveitslum í heilum.

-Pál Weyhe sigur, at tað tí kemur honum eitt sindur dátt við, at nettupp spurningurin um ættartræið skuldi elva til slíka mótsðu.

Men ætlanin er sjálvandi at tryggja, at upplýsingar ikki enda á skeivum hondum.

Onki ólógligt

Undir viðgerðini av arvagranskningini í Føroyum varð spurningurin reistur um arbeiðið longu var farið íggjond, uttan at nakar visti av, tí biðið var um løn til fólk í seks mánaðar, hóast bara tveir mánaðir eru eftir av árinum.

Men tað avsannar Pál Weyhe.

-Tað er onki farið íggjond ólógligt. Tað ber ikki til at fara undir eitt granskings-ararbeiði uttan at gera eitt ávíst forarbeiði.

-Ein grund til, at biðið er um løn til fólk í seks mán-

aðir, er, at uppritið í sambandi við umsóknina varð skrivað í summar.

-Somuleiðis hava vit brúkt nógva tíð at fyrireika málið. M.a. hava vit havt ein ráðgevara, Andrew Hicks, sum er doktari í mýlskari lívfrøði.

-Somuleiðis er pengar lagdir út til løn til Hicks, doktara, sum hevur gjørt tað fyrireikandi arbeiðið. Teir pengarnir eru tiknir av granskingsarjættunum, sum vóru tøkari í sambandi við onnur granskingsarendamál.

-Vónin var at sleppa undir arbeiðið í heyst, sigur Pál Weyhe.

Takast í álvara

Men nú gekk ikki sum ætlað hjá Pál Weyhe og Helnu Dam á Neystabø.

Løgtingið vildi ikki jætta pengarnar til arvagranskningina í fyrstu syftu. Fyrst skal tað neyðuga lógar-verkið gerast og tað neyð-uga kjakið vera.

Pál Weyhe viðgongur, at hetta var eitt bakkest. Men hann heldur ikki, at talan er um eitt álvarsligt bakkest.

-Grundin til, at íslenska fyrirtøkan DeCode er hugað at gera samstarvsavtalu við føroyingar, er, at tá ið granskning fer fram í tveim-um økjum, sum eru næstan líka, ber tað til at koma skjótari fram til úrslitini við tað, at granskingsarnar í bád-

um londum koma at styðja uppundir hvørja aðra.

-Tað vil siga, at gansk-ingin av somu sjúkum má fara fram í báðum londun-um um somu tíð. Annars kemur annar parturin at biða eftir hinum og so er tann fyrminurin farin.

-Og nettupp tíðarspurn-ingurin hevur stóran týdn-ing í arvagranskning, tí tað gongur skjótt fyrri seg.

Pál Weyhe sigur, at vanliga verður roknað við, at tað tekur ikki meiri enn fimm ár, áðrenn tær flestu stóru sjúkurnar eru kort-lagdar.

-Skulu vit vera við, ber tí ikki til at drála ov leingi.

-Hinvegin mugu vit staðfesta, at tað er ivi í lögtinginum og millum fólk um arvagranskningina. Tað mugu vit taka til eftirtektar og fara undir eina miðvísu upplýsing, um, hvat málið veruliga snýr seg um.

-So hóast tíðarspurn-ingurin als ikki er uttan týdn-ing, eiga vit at geva okkum stundir at lýsa málið út í æsir so at tað er full semja um tað, vit gera.

-Tað er nevniliga ógjör-ligt at fara undir slíka granskning, uttan at viður-skiftini eru púra greið. Tað ber ikki til at fara undir slíka samfelagsliga granskning uttan at hon hevur fulla und-irtøku hjá landsins myndug-leikum og millum tað fólk-ið, har granskningin skal fara fram.

Pál Weyhe heldur tó ikki, at tað nýtist at taka so langa tíð. Talan er eftir hansara tykki ikki ikki um eitt kjak, sum er serliga torskilt.

Tó er hann sera nøgdur við, at ongin enn hevur mut-að ímóti tí grundleggjandi spurninginum um, at vit skulu granska í Føroyum.

-Heilt frá høgru til vinstri í tingingum talaði ongin ímóti granskning og tað var gleðiligt at hoyra, heldur Pál Weyhe.

Pál Weyhe haldur, at tað hevði borið væl til at farið undir slíka arvagranskning, uttan at lógin varð kunngjort.

-Vit hava Helsinki-sátt-málan at halda okkum til. Og vit hava eina síðsemis-nevnd í Føroyum, sum skal geva loyvi til slíka gransk-ing - uttan at nakað bein-leiðis lógargrundarlag er undir nevndunum.

Pál Weyhe sigur, at granskning er ikki nakað nýtt í Føroyum. Men talan hevur higartil verið um avmark-aðar verkætlanir.

Men síðsemisnevndin hevur sjálvandi givið loyvi til hvørja einstaka ætlan sær, annars hevði arbeiðið ikki kunnað farið íggjond. M.a. verður í lötuni gransk-að innan sálarligar sjúkur. Og m.a. er søkt um loyvi at gera kanningar viðvíkjandi parkinson-sjúkuni.

Tey, sum hava sjúkuna verða spurð, um tey vilja vera við. Vilja tey tað, lata tey eina blóðroynd og verða spurð um ættarviðurskiftini.

-Tað, sum nú var ætlanin, var at fara undir meiri mið-vísu granskning í størri máli-stokki av fleiri sjúkum, sig-ur Pál Weyhe.

Sosialurin

Í morgin:

Spurningar og svar um arvagranskning

Almennur fyrilestur í skúlanum í Sumba

Kenn teg sjálvan og síggj møguleikarnar í lívinum

Í kvöld verður almennur fyrilestur í skúlanum í Sumba, har Diana Borgnýardóttir fer at tosa um ymisk famiuljumál.

Fyrilesturinn verður klokkan sjey í kvøld og hann ber heitið "Kenn teg sjálvan og síggj møguleikarnar í lívinum".

Diana Borgnýardóttir er rúsevnis og familjuráð-gevri. Men fyrilestur-inn í kvøld hevur lítið og onki við rúsevnis-misbrúk at gera og hann vendir sær til øll fólk. Tí í fyrilestrinum verður nomið við nógv ymisk evni.

-Fyrilesturinn fevnir um mangt og hvat. Eg fari at tosa eitt sindur um at duga at greiða frá tí, ein hevur uppá hjartað.

Diana Borgnýardóttir sigur, at tá ið vit verða misskilt, er tað ikki altíð tí, at tað er okkurt galið við hinum. Tað kann eins væl verða tí, at vit ikki duga at greiða tí, vit ætla at siga.

Hon fer eisini at tosa eitt sindur um talittek-nikk, tað er um, hvussu ein ber seg at viðtá fáa fólk at lurtu eftir tí, ein hevur at siga.

-Ein trupulleiki, sum mong hava, er, at vit gera ikki altíð tað sum vit kundu hugsa okkum at gjørt. Grund-in til tað er mangan, at

vit hava ymsar sannføringar innan í okkum sjálvum um, at vit duga ikki, vit klára tað ikki, ella vit kunnu ikki.

-Eitt klassiskt dømi er fólk, sum skulu til próvtøku og frammanundan ikki ívast í, at hetta klára tey ikki. Slíkar negativar sannføringar forða ofta fólk í at gera tað, tey hava hug til - og evni til, og tað er spell.

Diana Borgnýardóttir fer eisini at tosa eitt sindur um uppaljing, um sam-skiftið ímillum børn og vaksna.

Tað er barnaverndin í Sumba, sum skipar fyrri fundinum. Tey í barnaverndini siga, at tey hava verið á skeið hjá Dianu Borgnýardóttir og tey eru so hugtikin av tí, hon hevur at føra fram, at tey halda, at øll eiga at fáa lut í tí.

Tað er sjálvandi ókeypiss at fara til fyrilesturinn.